

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد در رشته مطالعات منطقه ای

(گرایش خاورمیانه)

عنوان:

حضور نیروهای فرامنطقه ای در مرزهای جمهوری اسلامی ایران و تاثیر آن بر

امنیت ملی

استاد راهنما:

دکتر ابراهیم متقی

استاد مشاور:

دکتر دوست محمدی

نگارش:

رمضان شریفی

آبان ۱۳۸۹

تقدیم به

- روح پاک ملکوتی حضرت امام(ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران
- ارواح طیبه شهدای انقلاب اسلامی
- روح پاک مادر گرامیم
- پدربزرگوارم که مال حلال را خمیر مایه جانم نمود
- کلیه اساتید و مربیان که در تعلیم و تربیت اینجانب نقش ایفا نموده اند و تمامی کسانی که در راه اعتلای ایران گام بر می دارند.

چکیده:

خاورمیانه همواره صحنه رقابت های قدرت های فرامنطقه ای در طول تاریخ بوده است و این قدرت ها همواره در تلاش بوده اند تا منافع سیاسی و اقتصادی خود را در این منطقه تامین کنند. در این میان آمریکا نیز از اواخر سال ۱۹۸۱ به بعد حضور نظامی خود را در منطقه گسترش داد و این حضور بعد از حادثه یازده سپتامبر ۲۰۰۱ به بهانه مبارزه با تروریسم با اشغال افغانستان و عراق روند صعودی به خود گرفت و آمریکا توانست در این دو کشور نیز برای خود پایگاه هایی بدست آورد و محاصره ایران را تکمیل کند. این حضور نیروهای آمریکایی در اطراف مرزهای ایران می تواند برای امنیت ملی ایران بسیار مخاطره آمیز باشد، چرا که آمریکا همواره ایران را متهم به اقداماتی نظیر حمایت از تروریسم بین المللی، تکثیر سلاح های کشتار جمعی، تضعیف فرایند صلح خاورمیانه، تلاش در جهت دستیابی به تسلیحات اتمی و... کرده است. بطوریکه آمریکا اخیراً خواهان استقرار سامانه دفاع موشکی پاتریوت در کشورهای حوزه خلیج فارس به بهانه مقابله با موشک های میان برد جمهوری اسلامی ایران شده است. رساله حاضر با هدف تبیین حضور نیروهای فرامنطقه ای در مرزهای ج.ا.ا و تاثیر آن بر امنیت ملی کشور تدوین شده است. فرضیه اصلی پژوهش این است که حضور نیروهای فرامنطقه در مرزهای ج.ا.ا سرچشمه تهدید علیه امنیت ملی ج.ا.ا می باشد و به نظر نگارنده این نیروها از لحاظ نظامی، سیاسی، امنیتی و اقتصادی امنیت ملی ایران را بطور مستقیم و غیر مستقیم در مخاطره قرار می دهد.

کلید واژه ها: نیروهای فرامنطقه ای، امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، خاورمیانه، پایگاه نظامی،

حادثه یازده سپتامبر

تشکر و قدردانی

سپاس و ستایش مخصوص خدایی است که عالم امکان از وجودش بیدار گشت و نور دانش از برکات ملکوتی اش بر اندیشه انسانی ساطع گردید.

تحقیق مزبور تلاش نمود تا با استفاده از منابع موجود به شناخت نسبی از حضور نیروهای فرمانطقه ای در مرزهای ج.ا.ا و تاثیر آن بر امنیت ملی بپردازد، که بی تردید بدون یاری و مساعدت، لطف و همراهی اساتید ارجمند و خانواده محترم به ثمر و فرجام نیک نمی رسید.

بر خود لازم می دانم صمیمانه از زحمات استاد گرانقدر ابراهیم متقی تقدیر و تشکر نمایم، که زحمت طاقت فرسای راهنمایی این پایان نامه را با مهر و محبت تقبل فرموده و از هیچ لطف و مساعدتی فروگذار نکردند. بسیار شایسته و نیکو است که از لطف و بزرگواری و گشاده رویی استاد مشاور، جناب آقای دکتر دوست محمدی صمیمانه سپاسگذاری کنم که همواره این حقیر را از هدایت و نقطه نظرات خود را محروم ننموده اند. همچنین از استاد محترم داور جناب آقای دکتر صادق زیباکلام تشکر و سپاس را دارم که مسئولیت داوری و ارزیابی این پایان نامه را به دوش کشیده و در پیشبرد بهتر آن یاری گرم شده اند. از برادر بزرگووارم رحیم شریفی که همواره مشوق و پشتیبان من در کسب درجات بالاتر تحصیلی بوده اند، کمال تشکر را دارم و در پایان لازم می دانم از همگامی و همراهی دوست های ارجمندم آقایان آیدین نادری جبدرقی، مرتضی شاهی و محبت اسدی کمال تشکر و سپاسگذاری خود را اعلام نمایم.

فهرست مطالب

۱	فصل اول: کلیات
۲	مقدمه
۴	۱-۱- بیان مسئله
۵	۲-۱- اهداف تحقیق:
۵	۳-۱- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن
۵	۴-۱- سؤالات تحقیق:
۵	۱-۴-۱- سؤال اصلی
۵	۲-۴-۱- سؤال های فرعی
۶	۵-۱- فرضیه های تحقیق:
۶	۱-۵-۱- فرضیه اصلی
۶	۲-۵-۱- فرضیه رقیب
۶	۶-۱- متغیرهای تحقیق:
۶	۱-۶-۱- متغیر وابسته
۶	۲-۶-۱- متغیر مستقل
۶	۷-۱- روش گردآوری داده ها
۶	۸-۱- واژه های کلیدی:
۶	۱-۸-۱- خاورمیانه
۷	۲-۸-۱- امنیت ملی
۷	۳-۸-۱- سلاح های کشتار جمعی
۷	۴-۸-۱- سیاست خارجی
۸	۵-۸-۱- پایگاه نظامی
۸	۶-۸-۱- نظام بین الملل
۸	۷-۸-۱- استراتژی نظامی
۸	۸-۸-۱- حادثه یازده سپتامبر
۹	۹-۱- روش پژوهش
۹	۱۰-۱- محدوده زمانی و مکانی تحقیق

۹	۱۱-۱- بررسی ادبیات موجود
۱۲	۱۲-۱- سازماندهی پژوهش
۱۲	۱۳-۱- محدودیت ها و مشکلات
۱۳	فصل دوم: چارچوب نظری پژوهش
۱۴	مقدمه
۱۵	۱-۲- واقع گرایی
۱۸	۲-۲- محورهای اصلی واقع گرایی:
۱۸	۱-۲-۲- دولت گرایی
۱۸	۲-۲-۲- اصل خودیاری
۱۹	۳-۲-۲- بقا
۱۹	۳-۲- انواع واقع گرایی:
۱۹	۲-۳-۱- واقع گرایی تدافعی
۲۰	۲-۳-۲- واقع گرایی تهاجمی
۲۱	۲-۴- مفروضات مشترک رئالیسم تدافعی با رئالیسم تهاجمی
۲۱	۲-۵- قدرت های بزرگ و دلایل انگیزه های تهاجمی
۲۲	۲-۶- قدرت
۲۴	۲-۷- نو واقع گرایی
۲۶	۲-۸- نتیجه گیری
۲۸	فصل سوم: پیشینه حضور قدرت های فرامنطقه ای در خاورمیانه
۲۹	مقدمه
۳۰	۳-۱- خاورمیانه
۳۰	۳-۲- اهمیت ژئوپلیتیکی خاورمیانه
۳۱	۳-۳- نقش قدرت های خارجی در منطقه
۳۲	۳-۴- حضور قدرت های فرامنطقه ای در خاورمیانه:
۳۲	۳-۴-۱- هلند
۳۲	۳-۴-۲- انگلستان
۳۴	۳-۴-۳- آمریکا

- ۳-۵- مداخله گرایی آمریکا در جهان..... ۳۴
- ۳-۶- بررسی توان متغییر نظامی آمریکا در منطقه..... ۳۷
- ۳-۷- قراردادهای دفاعی امنیتی آمریکا با کشورهای خاورمیانه..... ۳۸
- ۳-۸- پایگاه نظامی..... ۳۹
- ۳-۹- اهمیت پایگاه نظامی در استراتژی امنیت ملی آمریکا..... ۴۰
- ۳-۱۰- پایگاه های آمریکا در جهان..... ۴۱
- ۳-۱۱- اهداف و منافع آمریکا از گسترش پایگاه های نظامی اش در خاورمیانه..... ۴۱
- ۳-۱۲- پایگاه های آمریکا در کشورهای خاورمیانه:..... ۴۳
- ۳-۱۲-۱- بحرین..... ۴۳
- ۳-۱۲-۲- قطر..... ۴۴
- ۳-۱۲-۳- امارات عربی متحده..... ۴۵
- ۳-۱۲-۴- کویت..... ۴۵
- ۳-۱۲-۵- عربستان..... ۴۶
- ۳-۱۲-۶- عمان..... ۴۸
- ۳-۱۲-۷- اسرائیل..... ۴۹
- ۳-۱۲-۸- عراق..... ۴۹
- ۳-۱۲-۹- اردن..... ۵۰
- ۳-۱۲-۱۰- ترکیه..... ۵۱
- ۳-۱۲-۱۱- افغانستان..... ۵۱
- ۳-۱۳- فروش تسلیحات نظامی آمریکا به کشورهای خاورمیانه (در قالب سیاست ایران هراسی):..... ۵۲
- ۳-۱۳-۱- امارات عربی متحده..... ۵۲
- ۳-۱۳-۲- عربستان..... ۵۳
- ۳-۱۳-۳- کویت..... ۵۴
- ۳-۱۳-۴- بحرین..... ۵۵
- ۳-۱۳-۵- قطر..... ۵۶
- ۳-۱۳-۶- عمان..... ۵۶

۵۶ ۳-۱۳-۷- اسرائیل
۵۸ ۳-۱۴- مقایسه توان نظامی کشورهای خلیج فارس، ایران و عراق
۵۹ ۳-۱۵- سپر دفاع موشکی آمریکا در خاورمیانه
۶۲ فصل چهارم: فرایندهای سیاست خارجی آمریکا پس از جنگ سرد
۶۳ مقدمه
۶۳ ۴-۱- سیاست خارجی
۶۴ ۴-۲- هدف های سیاست خارجی
۶۵ ۴-۳- ماهیت سیاست خارجی آمریکا
۶۵ ۴-۴- سیاست خارجی آمریکا و منافع ملی
۶۶ ۴-۵- رهیافت ها و مکاتب سیاست خارجی آمریکا:
۶۶ ۴-۵-۱- مکتب هامپلتونیسم
۶۷ ۴-۵-۲- مکتب ویلسونیسم
۶۷ ۴-۵-۳- مکتب جکسونیسم
۶۸ ۴-۵-۴- مکتب جفرسونی ها
۶۹ ۴-۶- مولفه های حیات دهنده سیاست خارجی آمریکا:
۷۰ ۴-۶-۱- منافع ملی
۷۰ ۴-۶-۲- اهداف
۷۲ ۴-۶-۳- استراتژی
۷۱ ۴-۷- استراتژی امنیت ملی آمریکا
۷۲ ۴-۸- فرهنگ استراتژیک آمریکا
۷۳ ۴-۹- نظامی گری در سیاست خارجی
۷۴ ۴-۱۰- اندیشه های نومحافظه کاری و تاثیر آن بر سیاست خارجی آمریکا
۷۵ ۴-۱۱- اهمیت خاورمیانه برای آمریکا
۷۵ ۴-۱۲- جهان ژئوپلیتیک آمریکایی
۷۶ ۵-۱۳- منافع ایالات متحده در خاورمیانه
۷۸ ۴-۱۴- استراتژی آمریکا در خاورمیانه
۷۹ ۴-۱۵- تعریف جنگ پیش دستانه

۸۰	۴-۱۶- مبانی نظری دکترین امنیت ملی آمریکا.....
۸۰	۴-۱۷- تبارشناسی دکترین های امنیتی ایالات متحده آمریکا.....
۸۱	۴-۱۸- درآمدی بر دکترین های نظامی _ امنیتی آمریکا از دوره نیکسون تا اوباما (۲۰۱۰ تا ۱۹۷۹) در مقابل ایران:.....
۸۱	۴-۱۸-۱- دکترین نیکسون(سیاست دوستونی در خلیج فارس).....
۸۳	۴-۱۸-۲- دکترین کارتر(تشکیل نیروی واکنش سریع).....
۸۴	۴-۱۸-۳- دکترین ریگان.....
۸۶	۴-۱۸-۴- دکترین جرج بوش پدر(نظم نوین جهانی).....
۸۷	۴-۱۸-۵- دکترین کلینتون (مهار دوجانبه).....
۸۸	۴-۱۸-۶- دکترین جرج دبلیو بوش (جنگ پیش دستانه و مبارزه با تروریسم).....
۹۰	۴-۱۸-۷- دکترین اوباما.....
۹۳	فصل پنجم: گفتمان ها و شاخص های امنیت ملی ایران.....
۹۴	۵-۱- مقدمه.....
۹۵	۵-۲- تعریف امنیت.....
۹۵	۵-۳- ویژگیهای مفهوم امنیت:.....
۹۵	۵-۳-۱- ذهنی بودن.....
۹۶	۵-۳-۲- نسبی بودن.....
۹۶	۵-۳-۳- رابطه امنیت و قدرت.....
۹۶	۵-۳-۴- تجزیه ناپذیر بودن.....
۹۷	۵-۳-۵- ماهیت متغیر محیط بیرونی و داخلی امنیت.....
۹۷	۵-۴- سطوح امنیت:.....
۹۷	۵-۴-۱- امنیت ملی.....
۹۷	۵-۴-۲- امنیت بین المللی.....
۹۷	۵-۴-۳- امنیت جهانی.....
۹۸	۵-۵- امنیت ملی.....
۹۹	۵-۶- تعاریف امنیت ملی.....
۱۰۰	۵-۷- ابعاد امنیت ملی:.....

- ۱۰۰-۱-۷-۵- امنیت نظامی..... ۱۰۰
- ۱۰۰-۲-۷-۵- امنیت اقتصادی..... ۱۰۰
- ۱۰۱-۳-۷-۵- امنیت سیاسی..... ۱۰۱
- ۱۰۱-۴-۷-۵- امنیت زیست محیطی..... ۱۰۱
- ۱۰۲-۵-۷-۵- امنیت اجتماعی..... ۱۰۲
- ۱۰۲-۸-۵- سرچشمه های تهدید امنیت ملی:..... ۱۰۲
- ۱۰۲-۱-۸-۵- تهدید نظامی..... ۱۰۲
- ۱۰۲-۲-۸-۵- تهدید سیاسی..... ۱۰۲
- ۱۰۳-۳-۸-۵- تهدیدات اقتصادی..... ۱۰۳
- ۱۰۳-۴-۸-۵- تهدیدات اجتماعی و فرهنگی..... ۱۰۳
- ۱۰۳-۹-۵- ساختار امنیت در خاورمیانه:..... ۱۰۳
- ۱۰۳-۱-۹-۵- ساختار امنیتی خاورمیانه قبل از حادثه یازده سپتامبر..... ۱۰۳
- ۱۰۴-۲-۹-۵- ساختار امنیتی خاورمیانه بعد از حادثه یازده سپتامبر..... ۱۰۴
- ۱۰۶-۱۰-۵- گفتمان های حاکم بر امنیت ملی ج.ا.ا:..... ۱۰۶
- ۱۰۶-۱-۱۰-۵- بسط محور یا واقع گرا (۱۳۶۰-۱۳۵۷)..... ۱۰۶
- ۱۰۷-۲-۱۰-۵- گفتمان حفظ محور یا آرمان گرا (۱۳۶۸-۱۳۶۰)..... ۱۰۷
- ۱۰۸-۳-۱۰-۵- گفتمان رشد محور- اصلاح طلبی های اقتصادی (۱۳۷۶-۱۳۶۸)..... ۱۰۸
- ۱۰۹-۴-۱۰-۵- گفتمان نوین یا فرهنگ گرای سیاست محور (۱۳۸۴-۱۳۷۶)..... ۱۰۹
- ۱۱۱-۵-۱۰-۵- گفتمان اصول گرایی (از ۱۳۸۴ به بعد)..... ۱۱۱
- ۱۱۲-۱۱-۵- امنیت ملی ایران..... ۱۱۲
- ۱۱۳-۱۲-۵- تعریف امنیت ملی ایران..... ۱۱۳
- ۱۱۳-۱۳-۵- شاخص های امنیت ملی ج.ا.ا:..... ۱۱۳
- ۱۱۳-۱-۱۳-۵- سطح ملی:..... ۱۱۳
- ۱۱۳-۱-۱-۱۳-۵- امنیت سیاسی..... ۱۱۳
- ۱۱۴-۲-۱-۱۳-۵- امنیت نظامی..... ۱۱۴
- ۱۱۴-۳-۱-۱۳-۵- امنیت اقتصادی..... ۱۱۴
- ۱۱۵-۲-۱۳-۵- سطح منطقه ای..... ۱۱۵

۱۱۵ سطح بین المللی
۱۱۶ فصل ششم: تاثیر نیروی نظامی آمریکا بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران
۱۱۷ مقدمه
۱۴۰ ۱-۶- اهمیت ژئوپلیتیک ایران به عنوان قدرت منطقه ای
۱۱۷ ۲-۶- حمله آمریکا به افغانستان
۱۱۸ ۳-۶- حمله آمریکا به عراق
۱۱۸ ۴-۶- آمریکا و ایران (۲۰۱۰ تا ۱۹۷۹)
۱۱۹ ۵-۶- توسعه تاریخی روابط ایران و آمریکا
۱۲۲ ۶-۶- ابزارهای سیاست دولت آمریکا
۱۲۳ ۷-۶- انواع تهدیدهای آمریکا بر علیه امنیت ج.ا.ا.
۱۲۳ ۱-۷-۶- تهدیدهای نظامی
۱۲۳ ۱-۱-۷-۶- تهدیدهای نظامی آمریکا بر علیه ج.ا.ا.
۱۲۵ ۲-۱-۷-۶- زمینه های تهدیدهای نظامی آمریکا بر علیه ج.ا.ا.
۱۲۵ ۳-۱-۷-۶- امکان سنجی گزینه نظامی بر علیه ج.ا.ا.
۱۲۵ ۴-۱-۷-۶- سناریوهای احتمالی نظامی آمریکا علیه ج.ا.ا.
۱۲۶ ۲-۷-۶- تهدیدهای سیاسی آمریکا علیه ج.ا.ا.
۱۳۰ ۳-۷-۶- تهدیدهای امنیتی آمریکا علیه ج.ا.ا.
۱۳۱ ۴-۷-۶- تهدیدهای اقتصادی آمریکا علیه ج.ا.ا.
۱۳۶ ۸-۶- نتیجه گیری
۱۳۷ فصل هفتم: آزمون فرضیات و نتیجه گیری
۱۴۳ ارائه پیشنهادها و راهکارها
۱۴۴ منابع

فهرست جداول

- جدول ۱-۲ گروه بندی واقع گرایان ۱۷
- جدول ۱-۳ سلطه تاریخی بریتانیا کبیر بر کشورهای خلیج فارس ۳۳
- جدول ۲-۳ پشتیبانی و استفاده آمریکا از زور در فاصله زمانی (۱۹۸۱-۲۰۰۵) ۳۷
- جدول ۳-۳ نقشه پایگاه های نظامی آمریکا در خلیج فارس ۴۲
- جدول ۴-۳ مقایسه توان نظامی کشورهای خلیج فارس، ایران و عراق (تا ۲۰۰۶) ۵۸
- جدول ۴-۴ اذخائر ثابت شده نفت و گاز برخی از کشورها و نسبت آن به کل جهان ۷۷
- جدول ۱-۶ گاه شمار روابط ایران و آمریکا ۱۱۹
- جدول ۱-۷ حضور نیروهای آمریکایی در مرزهای ج.ا.ا. و تاثیر آن بر امنیت ملی (ایران) ۱۴۲
- جدول ۲-۷ ارائه پیشنهادها و راهکارها ۱۴۳

فصل اوّل

کلیات پژوهش

مقدمه:

خاورمیانه یکی از مناطق معدود جهان است که به دلیل دارا بودن منابع فسیلی، موقعیت ژئوپولیتیک، استراتژیک^۱ و هم به واسطه بحران خیز بودن در طول تاریخ شاهد حضور قدرت های خارجی بوده است. از لحاظ زمانی، سده شانزدهم میلادی را باید آغاز عرصه هجوم استعمارگران به منطقه خاورمیانه دانست که از آن جمله می توان به پرتغالی ها، انگلیسی ها و بالاخره آمریکایی ها اشاره کرد. حضور آمریکا در منطقه خاورمیانه، از سال ۱۹۳۰، از طریق عربستان سعودی و به عنوان ناظر عملیات شرکت های نفتی آمریکائی موسوم به خط قرمز آغاز گردید؛ آمریکا از سال ۱۹۴۹ با ایجاد پایگاه دریایی در بحرین و اعزام افراد و تجهیزات به گسترش نفوذ خود ادامه داد، در دهه ۱۹۷۰ میلادی نیز حضور نظامی خود را توسط یک ناوشکن جنگی در بحرین آغاز نمود و در سال ۱۹۸۰ میلادی نیز با حضور نظامی خود جهت ایجاد امنیت این روند را تشدید کرد.

جایگاه خاورمیانه نیز از دوره جنگ سرد به بعد از منطقه مهم حاشیه ای به منطقه کانون معادلات امنیتی در شرایط فعلی تغییر یافته است و در سناریوی دولت های فرامنطقه ای و قدرتمند، منطقه ای امنیتی محسوب می شود. رویداد ۱۱ سپتامبر فرصتی پدید آورد تا دولتمردان کاخ سفید، روند حاکم در دوران جنگ سرد را که بر استراتژی سیاسی استوار بود، یکسره دگرگون و سایه استراتژی نظامی را بر سیاست خارجی آمریکا حاکم کنند و با بروز حادثه یازده سپتامبر ۲۰۰۱ و حمله آمریکا به افغانستان و عراق، حضور نیروهای نظامی آمریکا در منطقه سیر صعودی به خود گرفت. آمریکا در آن دو کشور نیز اقدام به احداث و گرفتن پایگاه های جدید نظامی در منطقه کرد و به بهانه مبارزه با تروریسم مقابله با رشد اسلام گرایی در منطقه را آغاز کرد.

براساس استراتژی امنیت ملی آمریکا، نقطه ثقل راهبرد کلان ایجاد امنیت در جهت اهداف هژمونیک آمریکا معطوف به خاورمیانه بوده که پس از تهاجم به افغانستان و اشغال عراق، این توجه و سنگینی

معطوف به اصلی ترین و مهمترین کانون چالش‌ها برای امنیت سازی در چارچوب نظم هژمونیک آمریکا، جمهوری اسلامی ایران و ارتقای سطح تأثیرات ژئوپولیتیک و ژئواستراتژیک این کشور در ابعاد منطقه‌ای، فرامنطقه‌ای و حتی جهانی آن می‌باشد، این از شکاف و تقابل نگرش کاملاً متضاد دولت‌های ایران و آمریکا نسبت به مسائل منطقه‌ای و جهانی ناشی می‌شود. چنانچه از منظر دولتمردان آمریکایی، ایران به عنوان یک هدف استراتژیک و از اولویت‌های راهبردی امنیتی و سیاست خارجی آن کشور می‌باشد.

پس از وقایع ۱۱ سپتامبر نیز اقدامات اعلامی و اعلانی آمریکا درباره ایران تشدید شده است. بطوریکه آمریکا اخیراً خواهان استقرار سامانه دفاع موشکی پاتریوت در کشورهای حوزه خلیج فارس به بهانه مقابله با موشک‌های میان‌برد جمهوری اسلامی ایران شده است. جنگ‌های اخیر در محیط امنیتی ایران نیز باعث افزایش حضور نیروهای آمریکایی و گسترش پایگاه‌های نظامی این کشور در حاشیه مرزهای ایران شده و این پایگاه‌ها بیش از هر زمان دیگر امنیت ملی ایران را با تهدیدات جدیدی روبه‌رو ساخته، به گونه‌ای که محاصره مرزهای ایران تقریباً تکمیل شده است.

از این رو شاهد هستیم که نیروهای نظامی آمریکا در مرزهای جغرافیایی و مرزهای امنیت ملی ایران استقرار یافته‌اند، تجارب نظامی آمریکا نشان می‌دهد، زمانی که این کشور واحدهای نظامی خود را در منطقه‌ای مستقر می‌سازد، که از آن برای اهداف نظامی استفاده کند (متقی، ۱۳۸۳، ص ۱۲). این حضور نیروهای آمریکایی در اطراف مرزهای ایران می‌تواند برای امنیت ملی ایران بسیار مخاطره‌آمیز باشد، چرا که آمریکا همواره ایران را متهم به اقداماتی نظیر حمایت از تروریسم بین‌المللی، تکثیر سلاح‌های کشتار جمعی، تضعیف فرایند صلح خاورمیانه، تلاش در جهت دستیابی به تسلیحات اتمی و... کرده است. با توجه به صدور قطعنامه‌های متعدد در شورای امنیت علیه ایران و همچنین قطعنامه‌های یک‌جانبه آمریکا که توسط خود آمریکا درباره تحریم ایران به تصویب رسیده می‌تواند مقدمه اقدامات احتمالی شدیدتر بعدی ایالات متحده آمریکا علیه ایران در آینده باشد. و با توجه به اینکه امروزه امنیت کشورها تحت تأثیر امنیت کشورهای پیرامون آن‌ها در هر منطقه است، افزایش نیروهای فرامنطقه‌ای در مرزهای جمهوری اسلامی ایران عاملی برای تهدید امنیت ملی ایران شده است. به همین دلیل لازم است سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران کشور با شناخت نسبت به جایگاه کشور خویش از یک طرف و آگاهی

نسبت به قواعد رفتاری حاکم بر روابط بین الملل با اتخاذ راهبردهای مناسب در جهت خنثی سازی، کنترل یا کاهش پیامد های تهدید های موجود گام بردارند.

۱-۱- بیان مسئله:

خاورمیانه از دیر باز یک منطقه مهم راهبردی برای بازیگران فرامنطقه ای بوده است و از اواخر سال ۱۹۸۰ میلادی نیز، در این منطقه شاهد حضور ناوگان نظامی کشورهای خارجی و بخصوص آمریکا در خلیج فارس به بهانه تامین امنیت انرژی را شاهد بوده ایم و باید گفت که هرچه بر اهمیت اقتصادی منطقه افزوده شده حضور ناوگان خارجی در منطقه نیز افزوده شده است، اما با بروز حادثه یازده سپتامبر ۲۰۰۱ و حمله آمریکا به افغانستان و عراق، حضور نیروهای نظامی آمریکا در منطقه سیر صعودی به خود گرفته است، بطوریکه آمریکا اخیراً خواهان استقرار سامانه دفاع موشکی پاتریوت در کشورهای حوزه خلیج فارس به بهانه مقابله با موشکهای میان برد جمهوری اسلامی ایران شده است. بنابراین در این پژوهش سعی می شود تا شناخت دقیقی از اهداف حضور نظامی آمریکا، پایگاه های آن کشور و سپر موشکی اش در خاورمیانه به عمل آید و تبعات و پیامدهایی که این مسئله بر امنیت ملی و جایگاه جمهوری اسلامی ایران در سطح نظام بین الملل دارد، مورد بررسی و مذاقه قرار گیرد.

در مرحله اول این پژوهش، چگونگی شکل گیری حضور نظامی آمریکا در منطقه و ابعاد مختلفی که نقش مهمی را در رابطه امریکا و ایران ایفا می کنند، بررسی خواهد شد و پس از آن با شروع به تجزیه و تحلیل سؤالات، فرایند تاریخی رابطه دو کشور از گذشته تا به امروز و همچنین تبعات حضور نیروهای آمریکایی در منطقه بر امنیت ملی ایران مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت. در نهایت راه کارهای عملی جهت مقابله و خنثی نمودن تهدیدات نظامی آمریکا و در صورت امکان تبدیل تهدیدها به فرصت با توجه به شرایط جدید نظام بین الملل ارائه می گردد.

۱-۲- اهداف تحقیق:

این پایان نامه با هدف ارائه چارچوبی برای بررسی تحولات آتی ناشی از حضور نیروهای فرامنطقه ای در مرزهای جمهوری اسلامی ایران و تأثیر آن بر امنیت ملی ایران به رشته تحریر در آمده است. اهمیت و منافع معرفت شناختی پژوهش حاضر، در درک و شناسایی الگوهای اساسی تعیین کننده در رابطه ایالات متحده و ایران و نیز سیاست خارجی آمریکا در قبال ایران می باشد. با توجه به جدید بودن این طرح و عدم انجام تحقیقاتی مستقل و ناکافی در ارتباط با این موضوع، پایان نامه حاضر درصدد بررسی پیامدهای احتمالی حضور این نیروها بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و ارائه راهکارهایی برای مقابله با حضور نیروهای فرامنطقه ای^۲ می باشد.

۱-۳- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن:

ایران در منطقه بحران خیز خاورمیانه و حوزه حساس خلیج فارس قرار دارد و امنیت ملی ما تا حدی در گرو امنیت فضای پیرامونی حاکم بر منطقه می باشد، بنابراین شناخت منبع تهدید امنیت کشور و تلاش برای کاهش و رفع آن بسیار حائز اهمیت است.

۱-۴- سوالات تحقیق:

۱-۴-۱- سؤال اصلی:

حضور نیروهای فرامنطقه ای در مرزهای جمهوری اسلامی ایران چه تأثیری بر امنیت ملی (ایران) دارد؟

۱-۴-۲- سوالات فرعی:

حضور نیروهای فرامنطقه ای و تأثیر آن بر امنیت ملی ج.ا.ا با چه دیدگاه و نظریه ای قابل تبیین می باشد؟

سیاست های آمریکا پس از جنگ سرد در قبال ایران چه بوده است؟

استراتژی آمریکا جهت مقابله با کشورهای معارض در منطقه خاورمیانه چه می باشد؟

اهداف سیاسی - نظامی آمریکا از گسترش پایگاه های نظامی در خاورمیانه چیست؟

چرا مقابله با جمهوری اسلامی ایران جز سیاست های راهبردی دولتمردان آمریکا مطرح می شود؟

۱-۵- فرضیه های تحقیق:

۱-۵-۱- فرضیه اصلی:

حضور نیروهای فرامنطقه ای (بویژه آمریکا) در مرزهای جمهوری اسلامی ایران باعث تهدید امنیت ملی ایران شده است.

۱-۵-۲- فرضیه رقیب:

گسترش حضور نیروهای فرامنطقه ای و پایگاه های نظامی آمریکا در خاورمیانه تاثیری بر امنیت ملی ایران نداشته است.

۱-۶- متغیرهای تحقیق:

۱-۶-۱- متغیر مستقل: حضور نیروهای فرامنطقه ای در مرزهای ج.ا.ا.

۱-۶-۲- متغیر وابسته: امنیت ملی ج.ا.ا.

۱-۷- روش گردآوری داده ها:

در گردآوری مطالب نیز از منابع اولیه و ثانویه استفاده شده است. منابع اولیه شامل بهره گیری از نظریات دانشمندان، اساتید و تحلیل گران می باشد. منابع ثانویه نیز اسناد، مقالات، کتب و منابع اینترنتی که به زبان های فارسی، انگلیسی و عربی موجود است، می باشد.

۱-۸- واژه های کلیدی:

هر تحقیقی بر پایه مفهومی استوار است و پژوهش بر محور آن شکل می گیرد که البته در علوم انسانی دارای تعریف یکسان نمی باشد. پس بر اساس نیاز، از میان مفاهیم اصلی پژوهش حاضر، جامع ترین آن را به صورت ذیل بیان می کنیم.

۱-۸-۱- خاورمیانه:

این اصطلاح قدمتی حدود یکصد ساله دارد و به طور قطع از سال ۱۹۰۰ میلادی عنوان شده است. این اصطلاح را اولین بار در سال ۱۹۰۲ میلادی مورخ آمریکایی، آلفرد ماهان به کار برده است و منظور

وی تشریح منطقه اطراف خلیج فارس بوده است، که چون از قاره اروپا به آن نگریسته می شد، نه خاور نزدیک به حساب می آمد و نه خاور دور (در اسیدل بلیک، ۱۳۶۹، ص ۲۹).

۱-۸-۲- امنیت ملی:

امنیت ملی عبارت است از: اساس آزادی کشور در تعقیب هدف های اساسی و فقدان ترس و خطر جدی از خارج نسبت به منافع سیاسی، اساسی و حیاتی کشور می باشد. در این میان والتر لیپمن محقق و نویسنده آمریکایی امنیت ملی را چنین ذکر می کند: یک ملت وقتی دارای امنیت است که در صورت اجتناب از جنگ بتواند ارزش های اساسی خود را حفظ کند و در صورت اقدام به جنگ بتواند آن را پیش ببرد (روشندل، ۱۳۷۴، ص ۱۱).

۱-۸-۳- سلاح های کشتار جمعی:^۳

سلاح های کشتار جمعی به جنگ افزار هایی می گویند که قابلیت بر جای گذاشتن تلفات انسانی در مقیاس بسیار گسترده را داشته باشد، که شامل سلاح های هسته ای^۴، بیولوژیک^۵، شیمیایی و رادیولوژیک^۶ می باشد. در بین این تسلیحات، سلاح های هسته ای قابلیت بیشتر برای کشتار جمعی را داراست، همانند بمباران آمریکا در شهرهای هیروشیما و ناگازاکی در اوت ۱۹۴۵، اصطلاح کشتار جمعی در ارتباط با تسخیر عراق در سال ۲۰۰۳ به رهبری آمریکا استفاده عام پیدا کرده است (جعفری، ۱۳۸۸، ص ۱۳۴).

۱-۸-۴- سیاست خارجی:

سیاست خارجی یک راهبرد یا یک رشته اعمال از پیش طرح ریزی شده است که توسط تصمیم گیرندگان یک کشور با هدف تأمین منافع ملی در محیط بین المللی مورد استفاده قرار می گیرد (خوشوقت، ۱۳۷۵، ص ۱۴۵).

-
3. Weapons of Mass Destruction (WMD)
 4. Nuclear
 5. Biologic
 6. Chemical and Radiological Weapons